

Indeks dečije zaštite

SRBIJA
2015

Merenje stepena
ostvarenja
prava deteta

Pripremio konzorcijum lokalnih, nacionalnih i međunarodnih organizacija civilnog društva

Mreža organizacija za decu Srbije – MODS okuplja više od 70 organizacija civilnog društva koje se bave decom širom Srbije i zaštitom njihovih prava. Nastala je 2011. godine kao neformalna mreža, a registrovana je u novembru 2014. godine. MODS je jedna od članica ChildPact-a.

Misija MODS-a je ostvarivanje prava, unapređenje položaja i poboljšanje kvaliteta života dece u Srbiji. Kroz svoj rad ova mreža je posvećena ostvarivanju prava svakog deteta, smanjenju siromaštva među decom, omogućavanju kvalitetnog formalnog i neformalnog obrazovanja i kulture, ostvarivanju prava na kvalitetnu zdravstvenu negu i zdravu životnu sredinu u kojoj bi deca odrastala zaštićena od zlostavljanja, zanemarivanja, eksplorisanja i nasilja; takođe je posvećena i adekvatnom i transparentnom planiranju i trošenju budžeta, kao i uspostavljanju i daljem razvoju inkluzivnog društva. www.zadecu.org

ChildPact je regionalna koalicija koju čini 650 nevladinih organizacija i zalaže se za bolju reformu dečije zaštite u jugoistočnoj Evropi i podregijama južnog Kavkaza. Osnovana 2011. godine, ChildPact je koalicija više koalicija: njeni članovi su nacionalne mreže nevladinih organizacija koje su usmerene na decu iz 10 zemalja koje pripadaju zoni proširenja Evropske Unije ili su njeni susedi. www.childpact.org

World Vision je mreža hrišćanskih organizacija za pomoć, razvoj i zaštitu koje su posvećene radu sa decom, porodicama i zajednicom radi smanjenja siromaštva i nepravde. Kancelarija World Vision-a za Bliski Istok i Istočnu Evropu je partner Indeksa dečije zaštite. www.wvi.org/meero

Indeks dečije zaštite (Child protection Index) u Srbiji

Novembar, 2015.

Autori: Endi Gat i Džoselin Pener Hol

Urednici:

Dragana Soćanin
Saša Stefanović

© Sva prava zadržana. Nijedan deo ove publikacije ne može biti reproducovan u bilo kom obliku, osim kratkih odlomaka uz reference, bez prethodnog odobrenja izdavača.

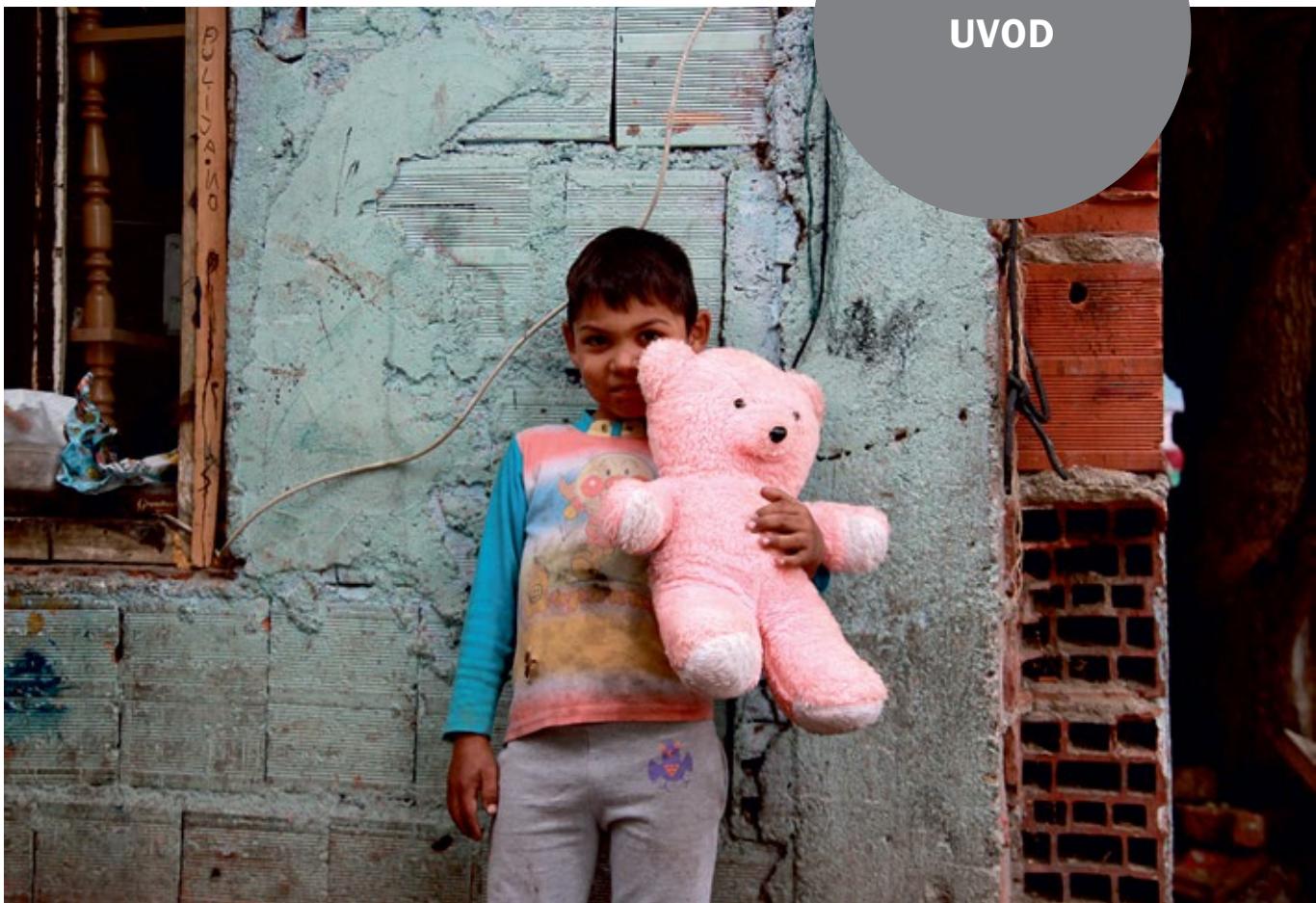
Izdaje World Vision International u partnerstvu sa ChildPact-om i Mrežom organizacija za decu Srbije. Za više informacija o ovoj publikaciji, ili za dodatne kopije ove publikacije, kontaktirajte: todea@childpact.org ili jocelyn_penner@wvi.org

SADRŽAJ

Uvod	strana 2
Izjave zahvalnosti i skraćenice	
Ka jedinstvu, poruka predsednice ChildPact-a, Mariane Ianachevici	
Dobro došli u Indeks, poruka direktora MODS-a, Saše Stefanovića	
ŠTA JE INDEKS?	strana 5
Zašto je važan?	
METODOLOGIJA INDEKSA	strana 7
Indeks okvir indikatora	
Prikupljanje i provera podataka	
Izračunavanje	
POREĐENJE ZEMALJA U REGIONU	strana 11
Ukupni rezultati za zemlju	
Aktuelni status zaštite devojčica i dečaka	
Rezultati opšte regulative	
Rezultati postignuća zemlje kroz analizu članova Konvencije	
koji se odnose na zaštitu dece	
Socijalni rad	
ZASLUGE	strana 23
Saradnici u implementaciji	
Strateški saradnici	
Autori	

UVOD

Izjave zahvalnosti

Razvoj i objavljivanje Indeksa dečije zaštite (eng. Child Protection Index) u Srbiji omogućeni su zajedničkim naporima mnogih pojedinaca. Dvoje ljudi je naročito doprinelo da ova publikacija bude objavljena. Zajedno bismo se zahvalili:

Mireli Oprei, generalnoj sekretarki ChildPact-a, na strateškoj podršci, nepresušnoj energiji i entuzijazmu i saosećajnom ali motivisanom liderstvu. Uloga gde Opree je bila od presudnog značaja u svim zadacima koji su doveli do Indeksa – u planiranju strategije, prikupljanju sredstava, komuniciranju, i najviše od svega, u izgrađivanju motivacije među glavnim akterima.

Endiju Gatu, glavnom tehničkom ekspertu dečje zaštite za Indeks u World Vision-u. Gospodin Gat je radio neumorno na stvaranju zajedničkog pristupa nadgledanja politika dečije zaštite i implementaciji u celom regionu. Njegovo iskustvo iz prve ruke o realnosti reforme kako u praksi, tako i u polju javnih politika omogućilo je pravu perspektivu za kreiranje jakog dizajna indeksa i plana implementacije podataka.

Ka ujedinjenju: jedinstvena uloga građanskog društva

Uz podršku World Vision organizacija, ChildPact je osnovan 2011. godine da podrži i ujedini organizacije građanskog društva usmerene na prava deteta i njihovu zaštitu u jugoistočnoj Evropi i podregijama Južnog Kavkaza. Kao registrovana i nezavisna regionalna koalicija, ChildPact danas objedinjuje deset koalicija članova iz deset zemalja i predstavlja 650 lokalnih i nacionalnih nevladinih organizacija na regionalnim i međunarodnim forumima.

Primarni cilj ChildPact-a je poboljšanje zaštite i dobrobiti devojčica i dečaka. Indeks dečije zaštite (skraćeno u daljem tekstu: Indeks) je izrađen da prati i utiče na politike za decu na nacionalnom nivou kako bi celo građansko društvo moglo biti aktivno i uticati na politiku i implementaciju promena na nacionalnom, regionalnom i međunarodnom nivou.

Indeks nudi jedinstvenu priliku širom regiona. Uz iste indikatore, merenja i vremenski okvir, možemo izgraditi jedinstveni pristup za nadgledanje državnih politika i delovanja. Ovim pristupom možemo uporediti državne reforme i napredak u cilju strateške saradnje. Uz sve uspehe i izazove u svim zemljama, upoređivanjem možemo razmenjivati informacije o tim uspesima i učiti jedni od drugih kako da prevaziđemo prepreke koje zaustavljaju napredak. Sa ovim znanjem, građansko društvo može da inicira uspostavljanje regionalne saradnje.

Indeks takođe pruža efektivan način za uključivanje građana i civilnog društva u nove razgovore sa vladama iz regiona. Imajući u vidu složenost reformi i delovanja, koje svaka država mora da sprovede, svaki član građanskog društva i svaki građanin doživljava „sveobuhvatni“ sistem na drugačiji način. Sada sa holističkim pogledom ili pogledom na „širu sliku“ zaštite dece, građansko društvo može da ponudi jedinstveni pristup vlasti i donatorskom partnerstvu. Jedinstveni pristup je važan deo većeg uticaja i zajedničkog delovanja kako bi se postigao kolektivni uticaj koji bi unapredio živote devojčica i dečaka.

U ime ChildPact-a zahvaljujemo se partnerima, donatorima i predstavnicima javnosti na podršci u implementaciji indeksa. Upravni odbor ChildPact-a usvojio je kao cilj stvaranje regionalnog indeksa 2012. Srećni smo što je ovaj cilj ostvaren!

Mariana Ianachevici
predsednica ChildPact-a.

Indeks dečije zaštite je napravljen radi praćenja politika u vezi sa decom na nacionalnim nivoima i uticaja na njih kako bi udruženo građansko društvo imalo aktivnu i uticajnu ulogu u promenama politika i njihovoj primeni na nacionalnom, regionalnom i međunarodnom nivou.

Dobro došli u Indeks

U Srbiji je proteklih godina dosta učinjeno na unapređenju položaja dece i zakonodavnog okvira. U isto vreme, znatan broj dece iz osetljivih grupa i dalje je ranjiv i dalje se nalazi u nepovoljnem položaju i uslovima koji umanjuju njihove šanse da odrastaju u okruženju koje im omogućuje dostojanstven i kvalitetan život i optimalan razvoj. Uzrok leži u raskoraku između postojećih politika, zakona, strateških dokumenata s jedne strane i njihove implementacije, dostupnih resursa, adekvatnih usluga, budžetskih alokacija, prateće infrastrukture.

Upravo Indeks dečije zaštite, nastao iz inicijative regionalne mreže za zaštitu dece ChildPact, i realizovan u Srbiji u saradnji sa nacionalnom Mrežom organizacija za decu Srbije – MODS, pruža podatke i dokaze o tom raskoraku između politika i njihove implementacije.

Posebna vrednost Indeksa dečije zaštite je u tome što meri stepen razvoja i učinka jedne zemlje u oblasti zaštite dece i daje mogućnost da se rezultati porede širom regiona, da nam pokaže gde smo kao država u odnosu na zemlje u susedstvu.

Indeks dečije zaštite može da služi kao izvor relevantnih podataka stručnoj javnosti, javnim institucijama, predstavnicima organizacija za decu. Iz samog Indeksa možemo dosta da naučimo – objektivno i nepristrasno podaci govore sami za sebe. Veliki broj indikatora, podataka, koje prate dokumentovani izvori, ide tome u prilog. Zato smo uvereni da rezultati Indeksa dečije zaštite mogu da se vide kao doprinos razvoju javnih politika koje se zasnivaju na dokazima i podacima i koji omogućavaju uvid u stanje napretka na nacionalnom nivou i raskoraka između implementacije i zakona.

Izveštaj koji je pred vama samo otvara vrata Indeksa i poziva vas na dublju analizu, ohrabruje da posvetite svoje vreme posebnim poglavljima koja čine korpus zaštite dece. Prešli smo dug put da dođemo do ovog nivoa u oblasti zaštite dece koji otkriva Indeks dečije zaštite, pokazujući nam smernice kako da život dece učinimo kvalitetnijim, da deca žive u okruženju koje je bezbedno, sigurno, inkluzivno. U isto vreme, rezultati Indeksa nas upozoravaju i pozivaju na hitnu akciju i promene jer deca nemaju neograničeno vreme i ne mogu da čekaju.

Indeks dečije zaštite je napravljen radi praćenja politika u vezi sa decom na nacionalnim nivoima i uticaja na njih kako bi udruženo građansko društvo imalo aktivnu i uticajnu ulogu u promenama politika i njihovoj primeni na nacionalnom, regionalnom i međunarodnom nivou.

Saša Stefanović

direktor Mreže organizacija za decu Srbije – MODS

ŠTA JE INDEKS?

Šta je Indeks?

Indeks dečije zaštite (Indeks) je alat za poređenje javnih politika, koji izrađuju i primenuju organizacije civilnog društva na lokalnom i nacionalnom nivou i koji meri trenutni sistem zaštite dece u zemlji pomoću zajedničke grupe indikatora. Indeks koristi određene članove o zaštiti dece iz Konvencije o pravima deteta i principa iz sistematskog pristupa dečijoj zaštiti kao zajedničku osnovu. Rezultati iz svakog indeksa na nivou zemlje ilustruju aktivnost svake vlade u cilju dečije zaštite kroz smernice, pružanje usluga, kapacitete, odgovornosti i koordinaciju.

Indeks dečije zaštite nije namenjen za merenje dobrobiti dece direktno, već za merenje javnih politika, investicija, i usluga koje se odnose na zaštitu dece.

Ova publikacija predstavlja prvi u nizu indeksa na državnom nivou koji će se distribuirati narednih godina kako bi se analizirali i poredili uspesi i problemi koji stoje pred svakom od zemalja regiona.

Indeks dečije zaštite (Indeks) je komparativni instrument javnih politika koji izrađuju i sprovode organizacije civilnog društva sa lokalnog i nacionalnog nivoa i koji meri aktuelni sistem zaštite dece zemlje putem skupa indikatora.

Zašto je važan?

Indeks dečije zaštite je osmišljen tako da podstiče regionalnu saradnju, stimuliše stabilniju implementaciju Konvencije o pravima deteta (u daljem tekstu: Konvencije) i da služi kao sistem ranog upozorenja zemljama kada skrenu sa pravog puta ka dečijoj zaštiti. Unapređena saradnja, bolja implementacija i poboljšano nadgledanje aktera u polju dečije zaštite će eventualno doprineti bezbednoj i podsticajnoj sredini za napredak devojčica i dečaka u regionu.

Ova probna godina služi kao osnova za analizu i prikupljanje podataka tokom vremena. Nadamo se da će Indeks omogućiti razvoj novog nivoa angažovanja stručnjaka u polju dečije zaštite u građanskom društvu, građana, donatora i onih koji donose javne politike u zemljama čitavog regiona u godinama pred nama.

Indeksom želimo:

- Da pružimo što objektivniju, a pristupačnu bazu dokaza koja može pružiti informacije za debate o politikama;
- Da pomognemo ujedinjenje raznih sektora i aktera (vlade, građanskog društva i akademske zajednice) u okviru zajedničkih principa i poboljšamo saradnju;
- Da identifikujemo nedostatke između javnih politika i prakse dokumentovanjem činjenica na terenu;
- Da podstaknemo prekogranično učenje između podregija jugoistočne Evrope i južnog Kavkaza, naglašavajući iskustvo zemalja koje su uspele u ključnim sferama dečije zaštite;
- Da olakšamo ujednačavanje donatorskih strategija dečije zaštite stvaranjem pristupačne platforme prikaza donatorskih investicija;
- Da podstaknemo vlade da ozbiljno shvate prikupljene podatke o zaštiti dece time što ćemo im predložiti kako ovi podaci mogu da podstaknu efikasnu i uspešnu politiku.

Indeks dečije zaštite dizajniran je da podstakne regionalnu saradnju, podstakne stabilniju implementaciju Konvencije o pravima deteta i posluži kao sistem za rano upozorenje zemljama ako skrenu sa puta zaštite dece.

METODOLOGIJA INDEKSA

Okvir indikatora Indeksa dečije zaštite

Okvir Indeksa sadrži niz od 626 indikatora koji skupa mere politiku države i delovanje usmereno na bolju zaštitu dece. Ovi indikatori se dobijaju iz četiri izvora.

Prvi skup indikatora proizilazi iz kvantitativnih podataka o aktuelnom stanju zaštite dece u svakoj zemlji. Na primer, jedan indikator razmatra stopu dece od 0 do 2 godine u domovima za zbrinjavanje dece (na 100 000 stanovnika od 0 do 2 godine), na kraju godine. Pregled svih korišćenih kvantitativnih indikatora potražite u beleškama na kraju teksta.¹ Podaci prikupljeni za ovaj odeljak potiču direktno iz UNICEF-ove TransMonEE baze podataka,² koja se često koristi kao izvor podataka o dobrobiti dece na globalnom nivou i iz zvaničnih statističkih podataka dobijenih iz izveštaja pet probnih zemalja.

Drugi skup indikatora potiče iz člana 4. Konvencije o pravima deteta. Ovaj član zahteva da države primene sve odgovarajuće mere u delokrugu vlade kako bi postigli zaštitu dece. Indeks ovu kategoriju označava kao „opšta regulativa“ za zaštitu dece. Primer ovakvog indikatora je: Da li je usvojen konsolidovani zakon o pravima i zaštiti deteta?

Treće, Indeks koristi članove o dečijoj zaštiti iz Konvencije o pravima deteta i principe iz sistematskog pristupa dečijoj zaštiti kao zajedničku osnovu i matricu za kvalitativne indikatore.

626

Okvir Indeksa sadrži niz od 626 pitanja koja zajedno mere politike i aktivnosti zemlje usmerene ka boljoj zaštiti dece.

Da bi se analizirali zahtevi svakog člana, okvir Indeksa se u velikoj meri oslanja na „Priručnik za implementaciju Konvencije o pravima deteta” koji je objavio UNICEF. Ovaj priručnik nudi analizu svakog člana Konvencije o pravima deteta iz zaključnih razmatranja Komiteta za prava deteta kroz više od 300 različitih mišljenja.³ Priručnik pruža niz opcija „da”, „ne” i „delimično implementirano” koje treba naznačiti kako bi se razumeo značaj svakog člana. Indeks koristi ove opcije kao osnovne indikatore za okvir.

Kvalitativni indikatori su pitanja sa odgovorima „da”, „ne” i „delimično implementirano” kojima se u državi mere: (i) politički/pravni i regulatorni okvir; (ii) usluge, procesi i mehanizmi; (iii) kapacitet; (iv) odgovornost; i (v) koordinacija i saradnja u odnosu na članove Konvencije o pravima deteta o dečjoj zaštiti. Ovi ključni elementi su neophodni kako bi se došlo do funkcionalnog sistema zaštite dece.⁴

Odabrani članovi Konvencije o pravima deteta se bave pravom svakog deteta da ne bude izloženo opasnosti. Članovi zajedno ustanovljavaju adekvatne odgovore kojima se sprečava i odgovara na nasilje, zloupotrebu, eksplorativanje i zanemarivanje dece u bilo kojim uslovima. Sledeći članovi Konvencije o pravima deteta čine osnovu Indeksa:

Član 9 Odvajanje od roditelja

Član 19 Pravo deteta na zaštitu od svih oblika nasilja

Član 20 Dete lišeno porodične sredine

Član 21 Usvajanje

Član 23 Prava dece sa smetnjama u razvoju

Član 25 Periodična provera tretmana (integriran sa ostalim članovima, gde je od značaja)

Član 32 Dečiji rad

Član 33 Zaštita dece od nezakonite upotrebe narkotika i psihotropnih supstanci

Član 34 Zaštita dece od seksualnog iskorišćavanja

Član 35 Sprečavanje otmice, prodaje ili trgovine decom

Član 36 Zaštita od drugih oblika iskorišćavanja

Član 38 Zaštita dece pogodene oružanim sukobima

Član 39 Oporavak i društvena reintegracija dece žrtava (integriran sa ostalim članovima, gde je od značaja)

Tri do četiri kruga pregleda bila su potrebna tokom 3 do 4 meseca za ceo proces pregleda.

Na primer:

Član 19 Da li država štiti decu od svih oblika nasilja?

ZAKON I POLITIKE	USLUGE	KAPACITET	ODGOVORNOST	KOORDINACIJA
Da li zakonski i regulatorični okvir štiti decu od svih oblika fizičkog i mentalnog nasilja, telesnog kažnjavanja i drugih oblika okrutnog i ponižavajućeg ponašanja u svim sredinama?	Da li država obezbeđuje ili finansira usluge za rehabilitaciju i mere fizičkog i psihičkog oporavka i socijalnu reintegraciju sve dece žrtava bilo kog oblika zanemarivanja, nasilja i zlostavljanja	Da li država obezbeđuje ili finansira standardne usluge u zajednici koje su dostupne na nacionalnom nivou svoj deci?	Da li sve odluke državnih tela koje se odnose na nasilje nad decom (potencijalno) podležu reviziji u sudskom sistemu?	Da li država ima centralno telo za koordinaciju svih aktivnosti različitih agencija i pitanja koja se tiču nasilja nad decom?

Četvrti skup indikatora se bavi isključivo državnom podrškom socijalnim radnicima. Socijalni rad igra ključnu ulogu u javnom sektoru – sprovodi mehanizme, procese i usluge dečije zaštite kako na lokalnom i regionalnom tako i na državnom nivou. Stoga Indeks sadrži specifične indikatore o socijalnom radu imajući u vidu važnost ove uloge.

Prikupljanje i provera podataka

Tim stručnjaka iz Srbije koji je prikupljao podatke sastojao se od šest stručnjaka u oblasti zaštite dece (jedan u funkciji nacionalnog koordinatora) i dva pravna stručnjaka odabrana da bi se dobila raznovrsnost na polju stručnosti. Trening radionica koju je vodio menadžer podataka Indeksa (i ko-autor okvira Indeksa) pružila je obuku timu pre prikupljanja podataka. U prvoj etapi prikupljanja, grupe od po dva stručnjaka su prikupljale podatke nezavisno jedna od druge o jednoj od četiri grupe indikatora (pomoću izveštaja, istraživanja, članaka, statističkih podataka itd.) kako bi proverile odgovore „da”, „ne” i „delimično implementirano” za svaki indikator Indeksa. Tako su po dva stručnjaka pregledala isti indikator zasebno. Tamo gde takve informacije zasnovane na dokazima nisu bile dostupne, u obzir su se uzimali intervjui sa značajnim akterima, kao i informacije zasnovane na ličnom iskustvu profesionalaca sa relevantnom stručnošću u tom polju.

Nakon završetka individualnog pregleda i provere, menadžer podataka Indeksa je naporedo razmatrao i upoređivao odgovore koje su za isti indikator dobila dva različita stručnjaka. Odgovori koji su bili nedosledni kod dva stručnjaka ili oni za koje se nije mogla obaviti valjana provera zahtevali su dalji pregled i prikupljanje dokaza. Stručnjacima je ponovo dodeljen isti indikator, pa su zatim u grupama pregledali dokaze, diskutovali o njima i tražili dodatne informacije po potrebi. Zajedničke odgovore dobijene od manjih timova je zatim pregledao menadžer podataka Indeksa. Bila su neophodna tri do četiri pregleda tokom ukupnog perioda od 3-4 meseca za ceo proces pregleda kako bi se došlo do konačnog dogovora za svaki razmatrani indikator.

Konačnu unakrsnu proveru informacija koje se nalaze u raznim delovima okvira Indeksa izvršio je menadžer podataka Indeksa pre konačne provere nacionalnog Indeksa, uz podršku nacionalnog koordinatora i tima stručnjaka.

Bodovanje

Svaki kvalitativni indikator je zahtevaо odgovor „da”, „ne” ili „delimično implementirano”. Bodovanje je sledeće: „da” = 1, „ne” = 0 i „delimično implementirano” = 0,5. Kada je nekoliko podindikatora bilo deo jednog glavnog indikatora, krajnji rezultat glavnog indikatora se izračunava kao proseк rezultata podindikatora (npr. $1 + 0,5 + 0 + 1 + 0,5 = 3 : 5 = 0,6$).

Kod kvantitativnih indikatora je primenjivana formula linearne transformacije:

$$Y = X - X_{\min} / X_{\max} - X_{\min}$$

gde je Y rezultat, X kvantitativni podaci za dotičnu zemlju, $X_{\min}$ kvantitativni podaci za zemlju sa najslabijim učinkom, a $X_{\max}$ kvantitativni podaci za zemlju sa najboljim učinkom.

Prosečna vrednost je računata za tri od četiri izvora indikatora 1) Aktuelni status zaštite devoјčica i dečaka, 2) Regulativa i 3) Socijalni rad. Kod glavnog izvora (članovi Konvencije o pravima deteta analizirani sistematskim pristupom zaštiti deteta), svaki član i njegovi indikatori se buduju odvojeno (kako bi se dobila jedna prosečna ocena po članu) i podjednako doprinose konačnom rezultatu. Dakle, konačna vrednost Indeksa za svaku probnu zemlju se izračunava kao proseк ova tri izvora i prosečnih vrednosti svakog člana Konvencije o pravima deteta.

Beleške:

1. Kvantitativni indikatori su:

- Stopa dece odvojene od porodica (na 100.000 stanovnika uzrasta 0–17 godina)
- Stopa dece sa smetnjama u razvoju odvojene od porodica (na 100.000 stanovnika uzrasta 0–17 godina)
- Stopa dece u rezidencijalnom smeštaju (na 100.000 stanovnika uzrasta 0–17 godina), na kraju godine
- Stopa dece uzrasta 0–2 godine u rezidencijalnom smeštaju (na 100.000 stanovnika uzrasta 0–2 godine), na kraju godine
- Procenat dece sa smetnjama u razvoju u javnom rezidencijalnom smeštaju (sve vrste institucija), na kraju godine
- Procenat dece u hraniteljskim porodicama od ukupnog broja dece odvojene od porodica, na kraju godine
- Procenat dece sa smetnjama u razvoju u hraniteljskim porodicama od ukupnog broja dece uzrasta 0–17 godina u hraniteljskim porodicama, na kraju godine
- Procenat dece o kojima briju rođaci / staratelji od ukupnog broja dece odvojene od porodica, na kraju godine
- Bruto stopa usvajanja (na 100.000 prosečne starosti 0–3 godine)
- Procenat dece sa smetnjama u razvoju usvojene putem domaćeg usvajanja od ukupnog broja dece usvojene putem domaćeg usvajanja, na kraju godine
- Procenat dece uzrasta 7–17 godina usvojene putem domaćeg usvajanja od ukupnog broja dece usvojene putem domaćeg usvajanja, na kraju godine
- Odnos kvalifikovanih socijalnih radnika na 100.000 opšte populacije
- Odnos sudija specijalizovanih za rad na rešavanju problema dece (na 100.000 stanovnika uzrasta od 0–17 godina)
- Ukupni troškovi socijalne zaštite kao procenat BDP-a
- Izdaci za socijalna davanja u okviru funkcije Porodica/deca kao procenat ukupnih izdataka za socijalnu zaštitu

2. www.transmonee.org

3. www.unicef.org/publications/index_43110.html

4. UNICEF – Prilagođavanje sistematskog pristupa zaštiti deteta: Ključni koncepti i razmatranja:

www.unicef.org/protection/files/Adapting_Systems_Child_Protection_Jan_2010.pdf:

Save the Children – Okvirni vodič u sisteme zaštite dece:

<http://resourcecentre.savethechildren.se/sites/default/files/documents/5103.pdf>;

World Vision International – Sistematski pristup zaštiti deteta:

www.wvi.org/child-protection/publication/systemsapproach-child-protection

POREĐENJE REZULTATA ZEMALJA U REGIONU

Ukupni rezultati za zemlju

Prosečna vrednost je izračunata za tri od četiri izvora indikatora:

- Aktuelni status zaštite devojčica i dečaka
- Regulativa
- Socijalni rad

Kod glavnog izvora (članovi Konvencije o pravima deteta analizirani sistematskim pristupom zaštiti deteta), svaki član se budi odvojeno i podjednako doprinosi konačnom rezultatu.

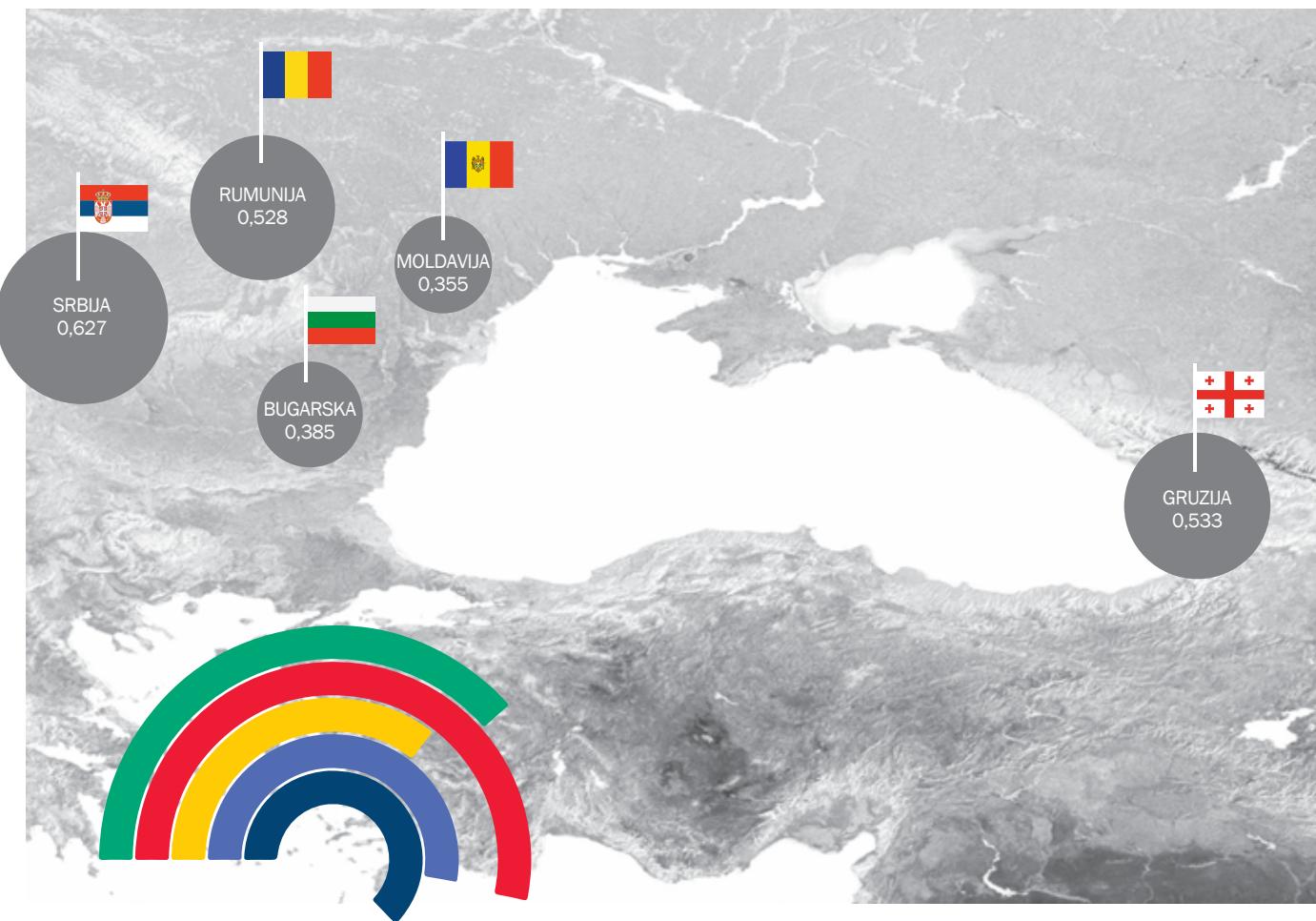
Dakle, konačna vrednost Indeksa za svaku probnu zemlju se izračunava kao prosek ova tri izvora i vrednosti svakog člana Konvencije o pravima deteta.

Na osnovu svih navedenih aspekata, sa ukupnim rezultatom Indeksa 0,6154, Srbija je trenutno na trećem mestu u regionu od 5 probnih zemalja razmatranih do sada.

Na mapi je prikazano poređenje rezultata iz pet probnih zemalja: Bugarska, Gruzija, Moldavija, Rumunija i Srbija. Veći krugovi predstavljaju više rezultate, gde je 1 maksimalni mogući rezultat, a 0 najmanji mogući.

Grafikon boja predstavlja paralelni prikaz podataka. Pun krug predstavlja ispunjenje odgovornosti države za zaštitu dece u skladu sa indikatorima indeksa.

● ZELENA	Bugarska
● CRVENA	Gruzija
● ŽUTA	Moldavija
● PLAVA	Rumunija
● TAMNO PLAVA	Srbija

Aktuelni status zaštite devojčica i dečaka

Kvantitativni podaci – sa rezultatom 0,6275 Srbija je na prvom mestu od 5 probnih zemalja razmatranih do sada. U ovom poglavljiju indeksa, Srbija je zabeležila najbolje rezultate od 5 probnih zemalja za 2 indikatora (odnos sudija specijalizovanih za rad na rešavanju problema dece na 100.000 stanovnika uzrasta 0–17 godina i ukupni troškovi socijalne zaštite kao procenat BDP-a).

Zabeleženi su i veoma dobri rezultati za stopu dece u rezidencijalnom smeštaju (na 100.000 stanovnika starosti 0–17 godina) na kraju godine (0,966), stopu dece uzrasta 0–2 godine u rezidencijalnom smeštaju (na 100.000 stanovnika uzrasta 0–2 godine), na kraju godine (0,999) i procenat dece u hraniteljskim porodicama od ukupnog broja dece odvojene od porodica na kraju godine (0,89), kao odraz dosadašnjih napora ka deinstitucionalizaciji u Srbiji.

Na mapi je prikazano poređenje aktuelnog statusa zaštite devojčica i dečaka u svakoj od pet zemalja. Veći krugovi predstavljaju manju ukupnu ugroženost (gde je 1 maksimalni mogući rezultat, a 0 najmanji mogući).

Grafikon boja predstavlja paralelni prikaz podataka. Pun krug predstavlja povećanje broja devojčica i dečaka u situacijama ugroženosti.

ZELENA	Bugarska
CRVENA	Gruzija
ŽUTA	Moldavija
PLAVA	Rumunija
TAMNO PLAVA	Srbija

S druge strane, Srbija ima najniži rezultat od 5 probnih zemalja razmatranih do sada za 3 indikatora: procenat dece sa smetnjama u razvoju u javnom rezidencijalnom smeštaju (sve vrste institucija) na kraju godine (od ukupnog broja dece u rezidencijalnom smeštaju), bruto stopa domaćeg usvajanja (na 100.000 prosečnog stanovništva uzrasta 0–17 godina) na kraju godine i procenat dece sa smetnjama u razvoju usvojene putem domaćeg usvajanja od ukupnog broja dece usvojene putem domaćeg usvajanja, na kraju godine. Ovi niski rezultati odražavaju potrebu da se poboljšaju mehanizmi prevencije i podrške, ali i pospeše domaće službe za usvajanje, u oba slučaja sa posebnim osvrtom na decu sa smetnjama u razvoju.

Preporuke:

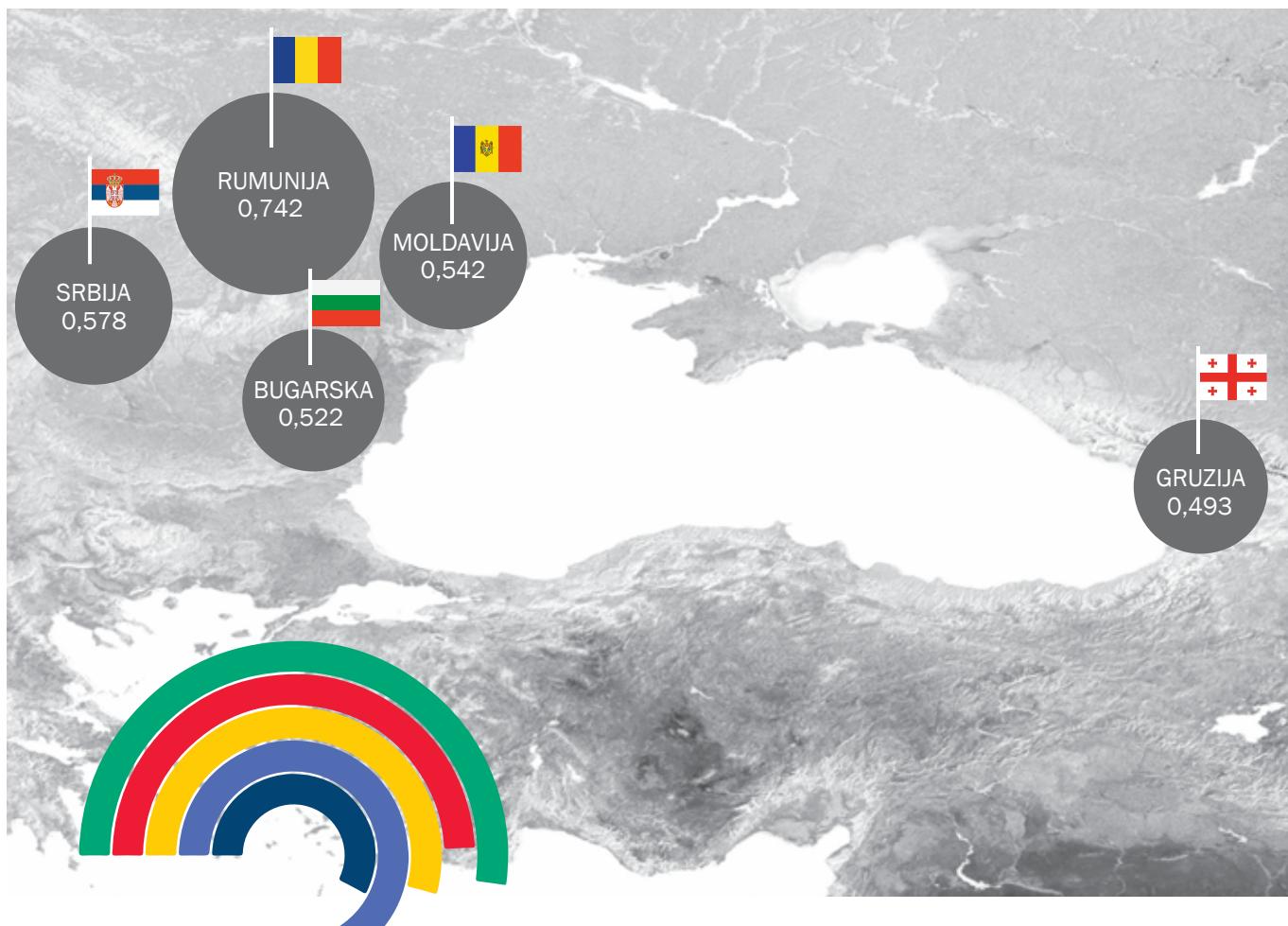
- Dodatni rad / ulaganje većih napora po pitanju reforme sistema socijalne zaštite i deinstitucionalizacije dece sa smetnjama u razvoju, razvoj usluga u zajednici za podršku porodici sa detetom sa smetnjama u razvoju.
- Unapređenje instituta usvojenja i specijalizovane hraniteljske / srodničke/zajedničke brige za decu sa smetnjama u razvoju bez roditeljskog staranja.
- Razvoj i uspostavljanje finansijskih i standarda kvaliteta za sve usluge koje priznaje Zakon o socijalnoj zaštiti i obezbeđivanje okruženja za pilotiranje inovativnih usluga.

Procenat devojčica i dečaka razdvojenih od bioloških porodica koji žive u hraniteljskom smeštaju.

Grafikon boja predstavlja procenat devojčica i dečaka razdvojenih od bioloških porodica koji žive u hraniteljskom smeštaju. Pun krug predstavlja 100% devojčica i dečaka razdvojenih od bioloških porodica.

ZELENA	Bugarska
CRVENA	Gruzija
ŽUTA	Moldavija
PLAVA	umunija
TAMNO PLAVA	Srbija

Opšta regulativa

Po pitanju opšte regulative, Srbija je na drugom mestu. Međutim, rezultat 0,578 odražava postojanje mnogih dodatnih pitanja koja treba razmotriti radi potpunog usklađivanja pravnog i regulatornog okvira Srbije sa zahtevima člana 4. Konvencije o pravima deteta (Opšte mere primene).

Ono što se ističe iz indikatora vezanih za opštu regulativu, potvrđuje da Srbija ima inkorporirane mehanizme na nacionalnom nivou za konsultacije sa civilnim društвom u procesima razvijanja politika kao i u njihovoj implementaciji. Savet za prava deteta Vlade Republike Srbije je telо sa jasnim mandatom konsultovanja za pitanja zaštite dece. Srbija takođe ima i kancelariju Zaštitnika građana osnovanu u skladu sa Principima koji se odnose na status nacionalnih institucija za unapređenje i zaštitu ljudskih prava ("Pariski Principi")

I Zaštitnik građana je jedina nacionalna institucija za ljudska prava u Srbiji, akreditovana najvišim statusom „A“ od strane Međunarodnog koordinacionog komiteta nacionalnih institucija za unapređenje i zaštitu ljudskih prava (International Coordinating Committee of National Institutions for the promotion and protection of human rights – ICC). Međutim, zamenik ombudsmana je nadležan za prava deteta i rodnu ravnopravnost istovremeno i podređen je ombudsmanu. Ovakva postavka, i sadržajno i proceduralno, ograničava i vreme i pažnju i političku volju da na odgovarajući način štite prava deteta u svim slučajevima.

Takođe, vezano za opštu regulativu uočava se još nedostataka. Vlada još uvek nije završila sveobuhvatan pregled svih zakona radi usklađenosti sa Konvencijom. Nije usvojen, a čak ni pripremljen, konsolidovani zakon o pravima deteta i zaštiti dece. Ne postoje stalni mehanizmi za koordinaciju politike na centralnom i lokalnom nivou ili ekonomski e socijalne politike ili za efikasnu procenu politike koja se odnosi na decu i efikasno praćenje primene.

Pun krug predstavlja ispunjenje državne odgovornosti da stvori adekvatnu regulativu za zaštitu dece, u skladu sa članom 4 Konvencije o pravima deteta.

● ZELENA	Bugarska
● CRVENA	Gruzija
● ŽUTA	Moldavija
● PLAVA	Rumunija
● TAMNO PLAВA	Srbija

Sledeći podaci pokazuju zašto Srbija ima nizak rezultat u ovoj oblasti:

OPŠTA REGULATIVA	DA	NE
Usvojen konsolidovani Zakon o pravima i zaštiti dece?		●
Uspostavljeni koordinacioni mehanizmi između nacionalnog i lokalnog nivoa za nadgledanje i procenu implementacije politika?		●
Stalni konsultativni mehanizam na nacionalnom nivou koji direktno uključuje organizacije civilnog društva i decu u definisanje politika i njihovo sprovođenje?		●
Stalno parlamentarno telo koje ima mandat da procenjuje i rešava pitanja dečije zaštite?		●

Srbiji takođe nedostaju trajni aranžmani za analizu budžeta na nacionalnom i drugim nivoima vlasti (radi utvrđivanja: 1) udela ukupnog budžeta posvećenog deci, 2) razlike između regiona, sela/gradova, određenih grupa dece, 3) najugroženijih grupa dece.

Konačno, u Srbiji nije uspostavljen stalni mehanizam na nacionalnom nivou za konsultacije o pitanjima razvoja politike sa samom decem.

Sa pozitivne strane, kao što je pomenuto, na nacionalnom nivou su uspostavljeni mehanizmi za konsultacije o pitanjima koja se odnose na razvoj politike i implementaciju u vidu Saveta za prava deteta Vlade Republike Srbije koji postoji kao telo sa jasno definisanim mandatom za pitanja zaštite dece.

I pored toga što je institucija ombudsmana u potpunosti u skladu sa Pariskim principima i akreditovana statusom „A“ u sistemu Ujedinjenih nacija kao Nacionalna institucija za zaštitu i promociju ljudskih prava (National Institutions for the Promotion and Protection of Human Rights – NHRI), ne postoji specijalizovani ombudsman za decu, već se jedan od zamenika ombudsmana istovremeno bavi pitanjima prava deteta i rodne ravnopravnosti. (Pogledajte: Pregled prava dece u Srbiji, koji su pripremili stručnjaci EU, 9–14 februara 2014. kao deo procesa pristupanja Srbije EU, str 4.)

Preporuke:

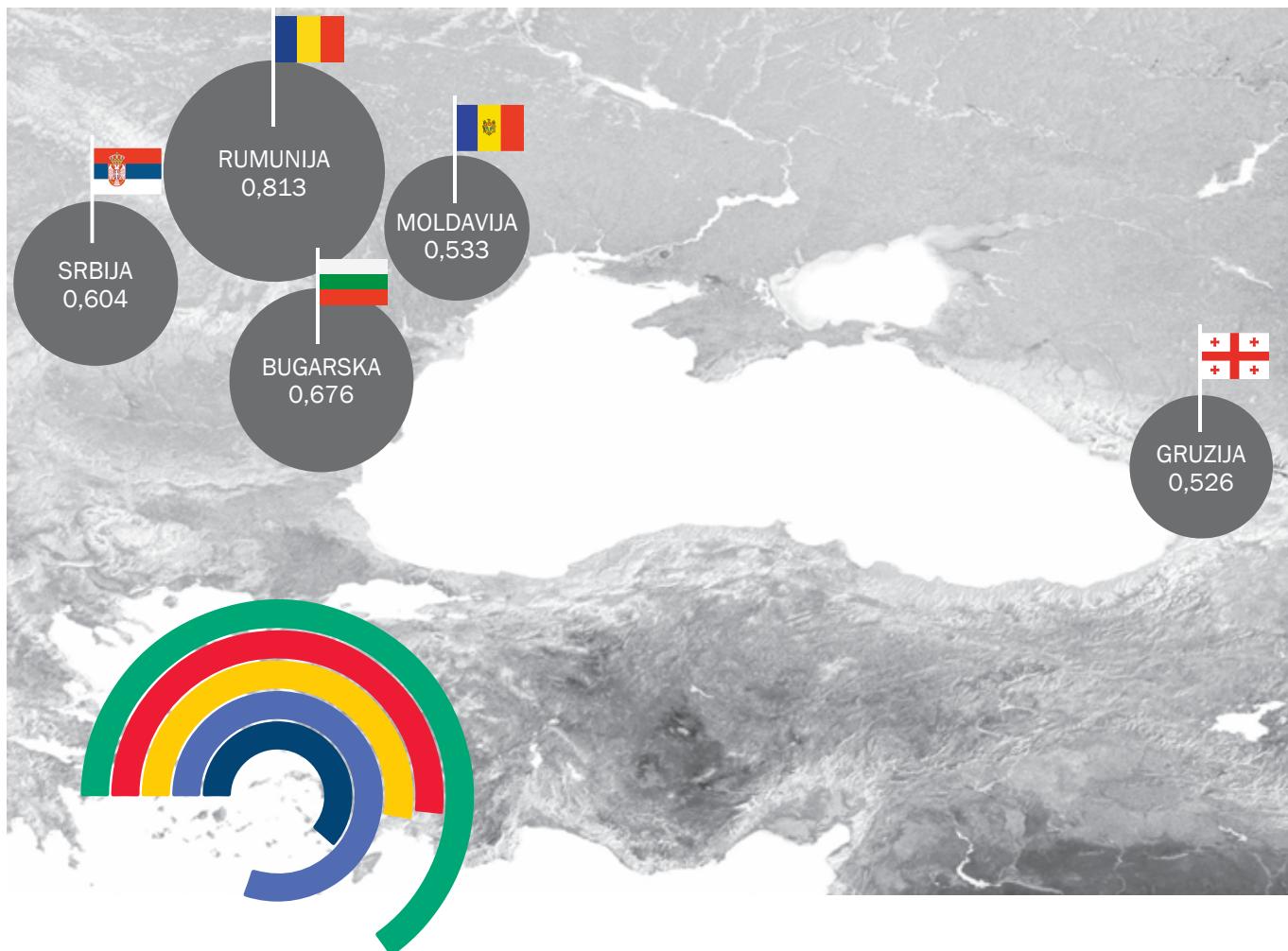
1. Vlada Srbije treba da pripremi temeljni pregled svih zakona kako bi se u potpunosti uskladio pravni i regulatorni okvir Srbije sa zahtevima člana 4. Konvencije o pravima deteta (Opšte mere primene)
2. Izraditi i usvojiti konsolidovani Zakon o pravima i zaštiti dece;
3. Uspostaviti i poboljšati stalne mehanizme za koordinaciju politike između nacionalnog i lokalnog nivoa;
4. Potrebno je da se uspostave trajni dogovori u vezi sa analizom budžeta na nacionalnom i drugim nivoima vlasti;
5. Savet za prava deteta i drugi institucionalizovani mehanizmi moraju da se aktiviraju na svim poljima svoje ingerencije i napisani planovi moraju da se u potpunosti implementiraju.
6. Zamenik Ombudsmana treba da ima sopstveni delokrug rada u okviru Ombudsmana isključivo za prava deteta, čime bi se opseg rada sveo sa dve oblasti na jednu; i
7. Uspostaviti specijalizovanog ombudsmana za decu preko koga bi mogli da funkcionišu stalni mehanizmi nacionalnog nivoa koji bi konsultovali samu decu o pitanjima razvoja politike koja se tiče dece.

Postignuće u rezultatima za koordinaciju kao indikator slabe opšte regulative:

Pun krug predstavlja ispunjenje odgovornosti države da na odgovarajući način koordiniše rad između različitih sektora i agencija u cilju zaštite dece, u skladu sa članovima za zaštitu dece iz Konvencije i sistematskim pristupom zaštiti deteta (sa rezultatom 1).

● ZELENA	Bugarska
● CRVENA	Gruzija
● ŽUTA	Moldavija
● PLAVA	Armenija
● TAMNO PLAVA	Srbija

Analiza članova Konvencije koji se odnose na sistem zaštite dece

Po pitanju glavnog okvira Indeksa (koji se zasniva na prosečnoj oceni zaštite dece u vezi sa članovima Konvencije) Srbija je sa 0,604 indeksnih poena na trećem mestu od 5 probnih zemalja razmatranih do sada. Na osnovu indikatora Konvencije o pravima deteta i sistematskog pristupa zaštiti deteta, Gruzija ima nizak rezultat od 0,526 kao i Moldavija sa 0,538, dok je Rumunija visoko sa rezultatom 0,813. U nastavku su prikazane specifične analize i konkretnе preporuke u okviru kategorija koje se odnose na politike, usluge, kapacitete, koordinaciju i odgovornost.

Mapa prikazuje poređenje pet zemalja u sprovodenju članova Konvencije o pravima deteta koji se odnose na zaštitu dece u skladu sa sistematskim pristupom zaštiti deteta. Veći krug predstavlja viši rezultat (gde je 1 maksimalni mogući rezultat, a 0 najmanji mogući). Grafikon boja predstavlja uporedni prikaz podataka. Pun krug predstavlja ispunjenje državne odgovornosti da na odgovarajući način kreira politike, usluge, kapacitet, mehanizme koordinacije i uspostavljanje sistema odgovornosti za zaštitu dece u skladu sa članovima o zaštiti dece Konvencije o pravima deteta (sa rezultatom 1)

● ZELENA	Bugarska
● CRVENA	Gruzija
● ŽUTA	Moldavija
● PLAVA	Rumunija
● TAMNO PLAVA	Srbija

Zakoni i politike

Po pitanju politike Srbija se nalazi na trećem mestu sa 0,792 indeksnih poena (iza Rumunije i Bugarske). Ovo je donekle logično jer su Rumunija i Bugarska članice EU i bile su u obavezi da rade na svojim pravnim okvirima tokom procesa pristupanja EU, dok je Srbija i dalje kandidat. Aktuelni rezultat odražava potrebu daljeg rada na usklađivanju javnih politika zemlje sa zahtevima Konvencije o pravima deteta. Još uvek nisu uvedeni finansijski standardi ni za jednu uslugu, a standardi kvaliteta obuhvataju samo deo usluga (nisu pokrivenе usluge usvojenja, savetodavne usluge i podrška su samo delimično pokrivenе, a usluge lečenja lekovima i rehabilitacije su uglavnom pokriveni u okviru zdravstvenog sistema, bez pomoći socijalnih službi). Nisu usvojene strategije za pitanja dece beskućnika niti dece koja rade i/ili žive na ulici. Potrebno je i da se obnovi strategija za smanjenje broja dece odvojene od porodica, kao i onih koje se tiču dečijeg rada / eksploracije dece.

Preporuke:

- Potreban je dalji rad na poboljšanju zakonskog okvira koji se tiče koordinacije među sektorima po pitanju dece beskućnika i dece koja žive i / ili rade na ulici i rada / eksploracije dece.
- Potrebno je usvojiti i strategije koje bi se bavile pitanjima dece beskućnika ili dece koja rade i/ili žive na ulici, a strategije za smanjenje broja dece odvojene od porodica i strategije koje se bave dečijim radom/eksploracijom treba da se osavremene.
- Pri formulisanju politika za zaštitu dece, vlast i svi drugi akteri treba da razmatraju sisteme koji su usmereni ka deci, sa naglaskom na veće učešće dece.
- Razviti, isprobati i uspostaviti standarde kvaliteta i finansijske standarde za sve usluge koje priznaje Zakon o socijalnoj zaštiti i obezbediti povoljno okruženje za pilotiranje inovativnih usluga podrške.
- Doneti Pravilnik o usvajanju dece.

Pun krug predstavlja ispunjenje odgovornosti države da adekvatno kreira politike za zaštitu dece, u skladu sa 12 članova za zaštitu dece iz Konvencije i sistematskim pristupom zaštiti deteta.

● ZELENA	Bugarska
● CRVENA	Gruzija
● ŽUTA	Moldavija
● PLAVA	Rumunija
● TAMNO PLAVA	Srbija

Usluge

Po pitanju Usluga/procesa/mehanizama, Srbija se nalazi na drugom mestu sa rezultatom (0,69) koji je neznatno bolji od Bugarske (0,682). Srbija beleži veoma dobre rezultate za čl. 9.3 (1) i 9.1 (0,875), što odražava rad na razvoju usluga za sprečavanje razdvajanja dece od porodica, kao i za čl. 35 (0,9), što odražava postojanje usluga koje se tiču trgovine decom.

Međutim, rezultat je veoma nizak za čl. 23 (0,3875) koji se tiče dece sa smetnjama u razvoju, što odražava potrebu za ozbiljnim razmatranjem i davanjem prioriteta razvoju specifičnih usluga kako bi se odgovorilo na potrebe ove dece i njihovih porodica i poboljšao pristup uslugama podrške širom zemlje. Srbija beleži i najveći raskorak kod čl. 23 (0,396) između odredaba pravnog i regulatornog okvira i stvarne implementacije u odnosu na ostale članove razmatrane u glavnom okviru indeksa. Srbija beleži i niske vrednosti za čl. 9.2 – održavanje kontakata u situacijama razdvajanja dece od porodica (0,5), čl. 20.2 – deca beskućnici i deca koja žive i/ili rade na ulici (0,583), čl. 21 – usvojenja (0,5875), čl. 19 – zaštita od svih oblika nasilja (0,6), čl. 34. – zaštita od seksualnog iskoriščavanja (0,628) i čl. 36. – zaštita od svih oblika eksplorativacije (0,625), što ukazuje na potrebu za unapređenjem pružanja usluga na svim ovim poljima eksplorativacije dece.

Ovaj preliminarni Indeks preporučuje sledeće dodatne korake za pružanje usluga:

- Obezbediti učešće dece žrtava nasilja u procesu planiranja i implementacije programa za oporavak i reintegraciju;
- Deca žrtve nasilja koja nemaju lična dokumenta ni zdravstveno osiguranje moraju da imaju pristup medicinskoj pomoći radi fizičkog i psihološkog oporavka (pristup medicinskim uslugama koje ne spadaju samo u hitnu pomoć);
- Uspostaviti mere u okviru svih sistema kako deca žrtve nasilja ne bi bila izložena sekundarnoj viktimizaciji tokom procesa zaštite;
- Izraditi procedure za praćenje socijalne inkluzije dece, kao i utvrđivanje slučajeva eksplorativacije dece na ovom polju;
- Raditi dalje na reformi sistema socijalne zaštite i deinstitucionalizaciji dece sa smetnjama u razvoju i/ili invaliditetom, razvoju usluga u zajednici za podršku porodicama sa decom sa smetnjama u razvoju i/ili invaliditetom;
- Podsticati usvajanje na nacionalnom nivou i specijalizovano hraniteljstvo / srodničko hraniteljstvo / zajedničku negu za decu bez roditeljskog staranja sa smetnjama u razvoju i/ili invaliditetom;
- Uspostaviti i podržavati inovativne usluge u zajednici za podršku roditeljima i porodicama radi jačanja roditeljskih kapaciteta i kompetencija i deljenja pozitivnih roditeljskih pristupa u vaspitanju dece umesto primene fizičkog kažnjavanja;
- Uspostaviti instrumente za procenu efikasnosti usluga podrške u određenom vremenskom okviru (ne samo da li će usluga biti odgovarajuća za decu / porodice, već i na koji način će pomoći i u kom vremenskom okviru).

Pun krug predstavlja ispunjenje državne odgovornosti da adekvatno razvija usluge za zaštitu dece, u skladu sa 11 članova za zaštitu dece iz Konvencije i sistematskim pristupom zaštiti deteta

● ZELENA	Bugarska
● CRVENA	Gruzija
● ŽUTA	Moldavija
● PLAVA	Rumunija
● TAMNO PLAVA	Srbija

Kapacitet

Pitanje kapaciteta – Uopšteno govoreći, sve zemlje širom regiona se suočavaju sa teškoćama po pitanju kapaciteta, koji uključuje ljudske resurse, finansijska sredstva, infrastrukturu i opremu. Srbija je na trećem mestu sa 0,408, nakon Bugarske (0,509). Rumunija sa najboljim učinkom ima rezultat 0,540, koji je takođe nizak. Gruzija je na pretposlednjem mestu 0,358 ali ostaje blizu Moldavije sa 0,352.

Najniži rezultati Srbije po pitanju kapaciteta tiču se trgovine decom 0,125, razdvajanja dece od porodice 0,357, kao i zaštite dece od nasilja i dece bez doma ili dece koja žive i/ili rade na ulici – 0,375 od mogućeg 1 u oba slučaja.

Analiza detaljnih preporuka zahteva dalji pregled rezultata indeksa, ali preliminarne preporuke su:

- Poboljšati strukture zaposlenih, smanjiti opterećenje poslom i sprovoditi kontinuiranu obuku i praćenje zahteva koji se odnose na sve usluge koje se pružaju devojcicama i dečacima, kao i njihovim roditeljima;
- Doneti jasne smernice za izmene programa inicijalnog stručnog obrazovanja profesionalaca u radu sa decom u svim oblastima (a u okviru obrazovnog, zdravstvenog i sistema socijalne zaštite);
- Neophodno je da programi budu u skladu sa aktuelnim promenama zakonskih okvira i prakse (u smislu da budući stručnjaci u oblastima dečije zaštite različitih resora dobijaju znanja iz zastupanja, zagovaranja, analize podataka, pripreme izveštaja, smernica za politike i da budu upoznati za zahtevima prakse u svojoj osnovnoj struci);
- Svi stručnjaci uključeni u usluge zaštite treba da imaju specijalizovano znanje – stručnost u radu sa decom žrtvama nasilja, decom žrtvama oružanih sukoba, decom sa smetnjama u razvoju i /ili invaliditetom, usvojenom decom, decom koja zloupotrebljavaju narkotike;
- Finansiranje usluga treba da se zasniva na proračunatim troškovima povezanim sa standardima kvaliteta;
- Postoji potreba za novom infrastrukturom i opremom radi implementacije specifičnih usluga u skladu sa standardima kvaliteta.

Pun krug predstavlja ispunjenje odgovornosti države da na odgovarajući način obezbedi kapacitete u javnom sektoru u cilju zaštite dece, u skladu sa članovima za zaštitu dece iz Konvencije i sistematskim pristupom zaštiti deteta (sa rezultatom 1).

● ZELENA	Bugarska
● CRVENA	Gruzija
● ŽUTA	Moldavija
● PLAVA	Rumunija
● TAMNO PLAVA	Srbija

Odgovornost

Kao što je već rečeno, sve zemlje širom regiona se suočavaju sa teškoćama u stvaranju mehanizama odgovornosti koji adekvatno prate postupke, odluke i kvalitet javnog sektora i omogućavanju prava korisnicima i njihovim starateljima da ospore te odluke. Upravljanje podacima je takođe sastavni deo odgovornosti jer podaci vremenom doprinose razumevanju položaja ranjive dece i uticaja koje imaju usluge.

Srbija je ponovo na trećem mestu sa rezultatom od 0,439. Ostaje daleko iza Bugarska sa 0,623, ali je blizu Gruzije koja je pretposlednja sa rezultatom od 0,431 i Moldavije, koja je na poslednjem mestu sa 0,425. Rumunija sa najboljim učinkom ima rezultat 0,730.

Srbija je uspostavila važne mehanizme odgovornosti za održavanje transparentnosti i pregled odluka i postupaka javnog sektora. Pre svega, odluke koje se tiču razdvajanja dece od porodice donose samo tela kojima je dodeljena ova nadležnost. Nakon donošenja odluke, sprovodi se periodično praćenje pojedinačnih devojčica i dečaka na kojima se primenjuju mere nege i zaštite i to samo u hraniteljskim porodicama i institucijama/domovima. Međutim, ne postoji dalje praćenje niti nadzor ophođenja porodica koje su usvojile dete. Sve odluke su podložne sudskom razmatranju.

Pored toga, roditeljima su dostupni aktivni mehanizmi žalbe kada institucije ili hranitelji ne uspevaju ili odbijaju da omoguće kontakt između roditelja i deteta. Potrebno je da se pažljivo razmotri razvoj namenskih mehanizama žalbe za decu kao korisnike (koji se odnose na pružanje usluga) koji su dostupni i prilagođeni deci. Takvi mehanizmi treba da se razvijaju uz direktni doprinos same dece u skladu sa uzrastom i nivoom razvoja.

Potreban je dalji rad na obezbeđivanju doslednih nezavisnih mehanizama praćenja kvaliteta usluga koje se pružaju deci i njihovim porodicama. Nezavisni mehanizmi praćenja treba da pokriju usluge javnog sektora, kao i usluge koje pružaju fizička lica i nevladin sektor, bez obzira na izvor finansiranja.

Ovaj preliminarni Indeks preporučuje sledeće dodatne korake za povećanje odgovornosti:

- Podsticati promene u okviru procesa licenciranja u svim oblastima dečije zaštite i u okviru zahteva za profesionalni trening kao jednog od osnova za licenciranje.
- Podsticati sprovođenje, nadgledanje, evaluaciju i modele licenciranja rada sa decom i akreditaciju programa tretmana.
- Podsticati razvoj istraživanja i studija sa jasnim smernicama prakse zasnovanim na dokazima i povezivanje istraživanja i prakse.
- Uspostaviti namenski mehanizam žalbe za decu kao korisnike (u vezi sa pružanjem usluga) koji je pristupačan i primeren deci. Ovakvi mehanizmi treba da se uspostave uz direktni doprinos same dece u zavisnosti od uzrasta i nivoa razvoja.
- Stvoriti dosledne i nezavisne mehanizme nadgledanja za pregled kvaliteta pružanja usluga. Nadgledanjem treba da se pregledaju usluge i privatnog i javnog sektora.
- Postaviti funkcionalne mehanizme za nadgledanje postupaka, donetih odluka i kvaliteta javnog sektora, kao i mehanizme upravljanja podacima.

Pun krug predstavlja ispunjenje odgovornosti države da na odgovarajući način obezbedi mehanizme odgovornosti za donošenje odluka i preduzimanje mera u javnom sektoru u cilju zaštite dece, u skladu sa članovima za zaštitu dece iz Konvencije i sistematskim pristupom zaštiti deteta (sa rezultatom 1).

● ZELENA	Bugarska
● CRVENA	Gruzija
● ŽUTA	Moldavija
● PLAVA	Rumunija
● TAMNO PLAVA	Srbija

Koordinacija

Sa rezultatom od 0,695 Srbija zauzima drugo mesto, malo iznad Bugarske koja ima 0,673 (Rumunija ima dobar rezultat od 0,903 a Moldavija nizak od 0,471).

Iako je Srbija usvojila međusektorske koordinacije za zaštitu dece od zloupotrebe i zanemarivanja u okviru glavnih nadležnih državnih institucija (policija, sudstvo, socijalne službe, zdravstvo i obrazovanje) i sve institucije imaju svoje protokole, uloge i odgovornosti, oni još uvek nisu jasno definisani na svim relevantnim nivoima administracije i nema usvojenih uputstava/smernica koja bi podržala implementaciju. Postoji jasna potreba za poboljšanjem mehanizama međusektorske koordinacije i saradnje u okviru regulatornog okvira.

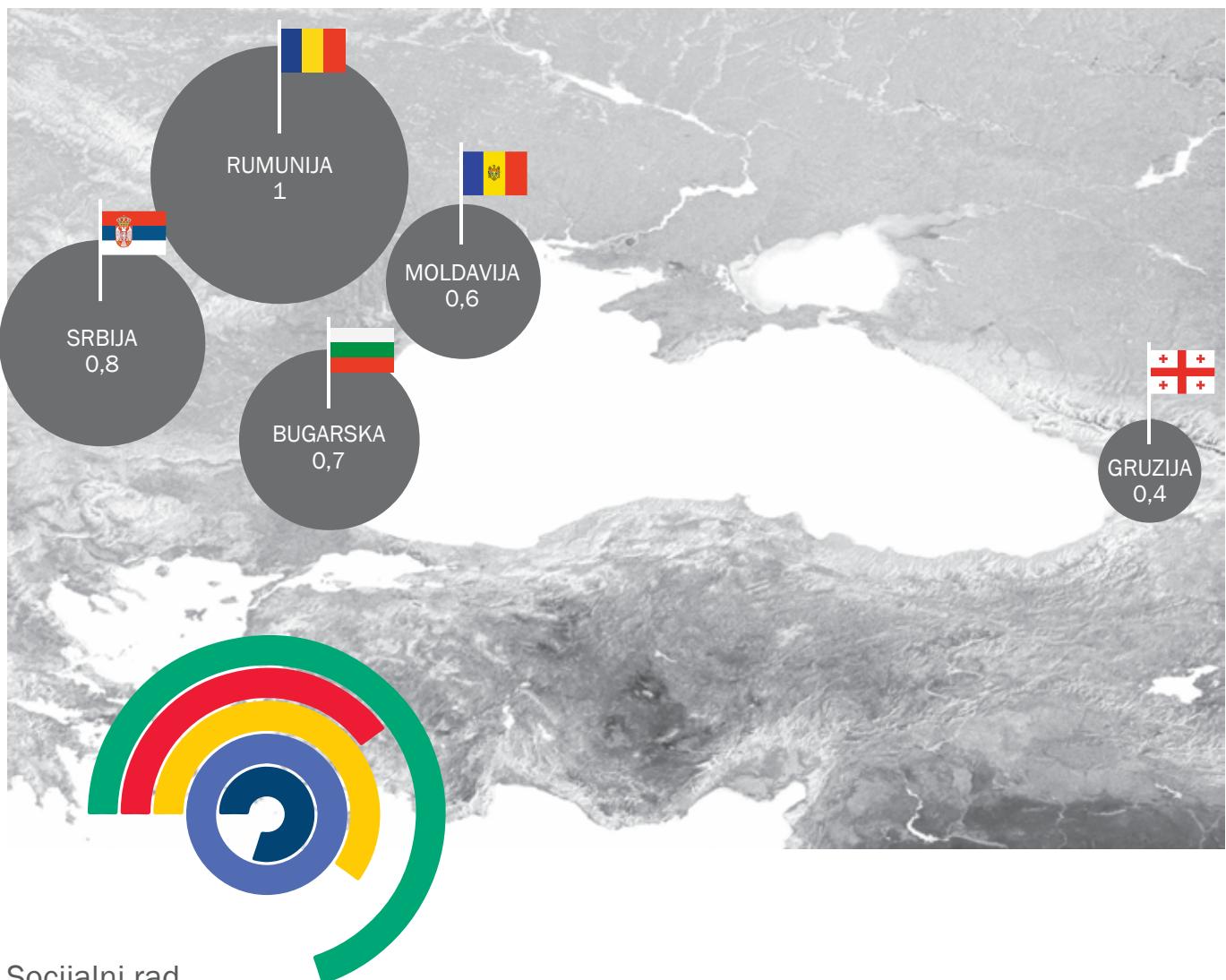
Primetno je da se u pogledu usvajanja dece, zloupotrebe narkotika i dečijeg rada Srbija jako loše plasirala što se tiče mehanizama koordinacije i saradnje između nadležnih državnih tela (posebno socijalnih službi, policije, pravosuđa, obrazovanja i zdravstva).

Ovaj preliminarni Indeks preporučuje sledeće dodatne korake za povećanje koordinacije:

- Poboljšati mehanizme međusektorske koordinacije i saradnje sa posebnim naglaskom na ulogama i odgovornostima svih relevantnih nivoa administracije i sa donetim uputstvima koja će podržati implementaciju ovih mehanizama.
- Izraditi jasna uputstva za akreditaciju kontinuiranog treninga profesionalnog razvoja za profesionalce u širem sistemu dečije zaštite u skladu sa praktičnim potrebama posebno u polju međusektorske saradnje.

Pun krug predstavlja ispunjenje odgovornosti države da na odgovarajući način koordiniše rad između različitih sektora i agencija u cilju zaštite dece, u skladu sa članovima za zaštitu dece iz Konvencije i sistematskim pristupom zaštiti deteta (sa rezultatom 1).

ZELENA	Bugarska
CRVENA	Gruzija
ŽUTA	Moldavija
PLAVA	Rumunija
TAMNO PLAVA	Srbija

Socijalni rad

Na kraju, u pogledu socijalnog rada, Srbija ponovo zauzima drugo mesto (rezultat 0,8), od 5 probnih zemalja do sada uzetih u razmatranje, ispunivši 4 od 5 glavnih indikatora razmatranih u ovom delu Indeksa (uz Rumuniju sa visokim rezultatom od 1 i Gruzijom sa niskim od 0,4).

Preporuke:

- Usvojen je Etički kodeks za socijalne radnike, ali predстоji njegova puna implementacija, kao i omogućavanje jednakih i dostupnih uslova za obuku profesionalaca.

Pun krug predstavlja ispunjenje odgovornosti države da na odgovarajući način održava socijalni rad kao važan element za zaštitu dece na lokalnom i nacionalnom nivou (sa rezultatom 1).

ZELENA	Bugarska
CRVENA	Gruzija
ŽUTA	Moldavija
PLAVA	Rumunija
TAMNO PLAVA	Srbija

ZASLUGE

Saradnici na implementaciji

Milena Banić trenutno radi kao advokatka i stalna stručna konsultantkinja i trenerica Centra za prava deteta. Njeno profesionalno iskustvo obuhvata zastupanje dece u sudskim procesima, kao i konsultantske i pravne poslove u mnogim visoko profilisanim nevladinim organizacijama i međuvladinim organizacijama sa posebnim osvrtom na maloletničko pravo i nasilje nad decom, ugroženim i marginalizovanim grupama, žrtvama porodičnog nasilja, trgovinom ljudima i zloupotrebom i zanemarivanjem dece. Njena saradnja sa nevladnim organizacijama uključuje i menadžment i koordinaciju projekata i zagovaranje poboljšanja ljudskih prava, dečjih prava i

vladavine prava. Milena ima ogromno iskustvo na polju nadgledanja ljudskih prava i prava dece i izveštavanja u vezi sa njima, u izradi protokola / standardizovanih procedura / preporuka, kao i u izradi metodologije istraživanja, sprovođenju istraživanja na polju prava deteta, ljudskih prava, krivičnog zakonika i maloletničkog prava. Milenino akademsko obrazovanje uključuje master diplomu iz oblasti prava deteta, master iz evropskih integracija, specijalizaciju iz zagovaranja javnih interesa sa Kolumbijom univerziteta i osnovne studije prava na Pravnom fakultetu Univerziteta u Beogradu.

Tamara Lukšić-Orlandić je stručnjakinja sa dugogodišnjim

iskustvom u oblasti ljudskih i manjinskih prava i posebno prava deteta. Bila je među osnivačima prve NVO u Srbiji usmerene na prava deteta – Centra za prava deteta, 1997. godine, gde je vodila Info program Centra, uređivala kvartalni časopis "Monitor dečjih prava" i bila jedno vreme direktorka Centra. Počev od 2001. godine radila je i u državnoj administraciji kao pomoćnica ministra pravde za ljudska prava i pomoćnica ministra kulture za medije. U donatorskoj kući Fond za otvoreno društvo Srbija, provela je nepunih 5 godina radeći kao koordinatorka projekata OCD. Tokom narednih pet godina, kao zamenica ombudsmana za prava deteta bila je zadužena za postupanje po pritužbama u slučajevima kršenja prava deteta

od strane institucija i zaposlenih u njima. Inicirala je uspostavljanje Panela mladih savetnika, grupe dece od 13 do 17 godina iz cele Srbije koji na delu praktikuju participaciju dece u radu jednog državnog (nezavisnog) organa. Koautorka je više publikacija u oblasti prava deteta. Aktuelno radi na projektima nediskriminacije i prevencije segregacije romske dece u sistemu obrazovanja. Takođe, na volonterskoj bazi obavlja funkciju predsednice Nadzornog odbora Budžetskog fonda za lečenje dece u inostranstvu.

Ivana Mihić je trenutno profesorka na odseku za psihologiju Univerziteta u Novom Sadu, gde predaje rani razvoj i brigu o deci, psihologiju roditeljstva i porodice i sistemsku porodičnu terapiju. Tokom naučnog rada bila je uključena u brojne projekte, među kojima su: „Kvalitet života dece i adolescenata koji pate od migrene i epilepsije“ (sa Kliničkim centrom u Novom Sadu i Medicinskim fakultetom Univerziteta u Novom Sadu), „Porodica kao vrednost u društvu u tranziciji“ (sa Pokrajinskim sekretarijatom za nauku i tehnološki razvoj), „Psihosocijalni aspekti društvene tranzicije“ (sa srpskim Ministarstvom nauke i zaštite životne sredine), „Učestalost i faktori rizika ponašanja među mladima“ (sa Pokrajinskim sekretarijatom za sport i mlade). Autorka je preko 130 naučnih radova (monografija, naučnih članaka, prezentacija na nacionalnim i međunarodnim naučnim skupovima) i velikog broja profesionalnih radova (priručnika, tehničkih radova). Autorka je programa profesionalnog razvoja za psihologe, edukatore i medicinske sestre/tehničare „Vrtić kao osnova emocionalne sigurnosti: osnaživanje kapaciteta za socio-emocionalni razvoj deteta“. Ivana takođe zauzima uredničke pozicije u nekoliko naučnih odbora i publikacija kao što su „Primenjena psihologija“, „Zbornik radova instituta za pedagoška istraživanja“.

Tatjana Lazor Obradović je osnivačica „Centra za proizvodnju znanja i veština“, trener i konsultantkinja, savetnica za socijalnu zaštitu u Pokrajinskom zavodu za socijalnu zaštitu Autonomne pokrajine Vojvodine, i trener za Evropski trening program za romske medijatore pri Savetu Evrope. Njen profesionalno iskustvo u neprofitnom sektoru uključuje direktni rad sa predstavnicima socijalno marginalizovanih grupa: decom uopšte, roditeljima, decom sa smetnjama u razvoju, ljudima (posebno ženama) sa smetnjama u razvoju, Romima i mladima. Tatjana ima ogromno znanje o pravnoj i strateškoj regulativi u polju socijalne zaštite, politike o mladima i deci, ljudskim pravima uopšte, uz fokus na politike prava manjina. Bila je uključena u razvoj nacionalnih, regionalnih i lokalnih politika u poljima socijalne zaštite, mlađih, dece, inkluzivnog razvoja i stručne podrške i nadzora nad pružaocima socijalnih usluga. Tatjana trenutno završava master rad na temu Socijalna politika i ima specijalizaciju iz defektologije–oligofrenologije na Univerzitetu u Beogradu.

Dragana Ćuk-Milankov je trenutno predsednica Centra za alternativno rešavanje sukoba i radi kao psiholog u Udrženju građana za borbu protiv trgovine ljudima i svih oblika rodno zasnovanog nasilja Atina. Ranije je radila kao stručna saradnica i koordinatorka Radne grupe za razvoj usluga medijacije u slučajevima diskriminacije za Poverenika za zaštitu ravnopravnosti i kao nacionalna konsultantkinja za razvoj usluga alternativnog rešavanja sukoba pri UNDP-u. Uz osnovne studije psihologije na Univerzitetu u Beogradu, Dragano profesionalno iskustvo takođe obuhvata i polje kliničke psihologije u pružanju usluga psihoterapije za decu i porodice. Koautorka je velikog broja publikacija i istraživanja u sferi dečijih prava i zaštite i specijalizovani je trener u obrazovanju na polju prevencije konflikt-a i vršnjačke medijacije,

etničkih razlika i upravljanja konfliktima i socijalne pravde.

Radovan Cicvarić je trenutno direktor Užičkog centra za prava deteta, gde radi već 17 godina, baveći se vođenjem projekata, istraživanjem dečijih prava i nadgledanjem implementacije kao i razvojem modula treninga i programa u posebnim oblastima. Njegovo sveobuhvatno iskustvo iz oblasti zaštite dece uključuje i iskustvo kao konsultanta u proceni i evaluaciji nekoliko programa i projekata u vezi sa pravima dece u Srbiji i inostranstvu, kao i učešće u timovima koji su kreirali Inicijalni alternativni izveštaj o pravima dece: Srbija Komitetu za prava deteta od 1993–2008, Drugi i Treći alternativni izveštaj o implementaciji Konvencije o pravima deteta i Protokola konvencije 2008–2014. Radio je kao ekspert u Gradskoj upravi Užica i bio zadužen za uključivanje politika o deci i mladima u sistem socijalne zaštite. Radovan je koordinator i autor nekoliko istraživanja vezanih za prava dece u Srbiji. Njegovo akademsko obrazovanje uključuje master iz prava deteta i osnovne studije Psihologije, pedagogije i sociologije.

Ivana Vučković radi kao stručnjakinja za podršku porodici na Programu humanitarne pomoći – Humanitarna pomoć za žrtve poplava u Srbiji pri SOS Fondaciji Decija sela. Trenutno radi na izradi i sprovođenju nove, inovativne prakse u sistemu socijalne zaštite u Srbiji koja cilja prava deteta obezbeđujući holističku podršku deci, mladima i njihovim starateljima u prevazišenju ugroženosti. Ivanino profesionalno iskustvo obuhvata pozicije lokalnog koordinatora za prevenciju nasilja pri UNICEF-u Srbija, vođe grupe za edukaciju o pravima deteta u okviru Kulturno-informativnog centra Pralipe, vršnjačkog edukatora u prevenciji rodnog nasilja među mlađima, medijatora, specijalnog edukacionog eksperta i vođe tretmana u okviru organizacija gde razvija programe lične podrške deci

sa smetnjama u razvoju, sprovodeći programe socijalne zaštite i sprečavajući zloupotrebu dece. Koordinše aktivnosti Centra za razvoj preventivnih politika, profesionalne asocijacije specijalnih pedagoga Srbije i trajno je posvećena volonterskom radu i aktivizmu u okviru Incest trauma centra u Beogradu.

Marija Petrović trenutno radi kao nezavisna advokatica specijalizovana za porodično, radno i privredno pravo. Pored velikog pravnog iskustva u advokatskim kancelarijama, poseduje stručno znanje u sferi ljudskih prava. Marija je stalna konsultantkinja Centra za prava deteta Beograd, vodeća

konsultantkinja u nadzoru prava deteta već deset godina i povremeni konsultant za UNICEF Srbija, UNICEF Crna Gora, Save the Children i druge lokalne NVO koje se bave ljudskim pravima, kao i za ministarstva. Uključena je u brojne projekte na polju dečijih prava i zaštite posebno u socijalnoj zaštiti, porodičnom okruženju, zdravstvu i obrazovanju. Marija je koautorka brojnih publikacija vezanih za pitanja prava deteta i izveštaja o stanju sprovođenja prava deteta, a ujedno je i priznati trener na polju prava deteta. Marijino akademsko obrazovanje uključuje master iz dečijih prava i osnovne studije prava na Pravnom fakultetu Univerziteta u Beogradu.

Strateški saradnici

Mirela Oprea je trenutno na poziciji generalne sekretarke ChildPact-a. Ona je viša menadžerka za vezu pri kancelariji World Vision-a za Bliski Istok i istočnu Evropu. Karijeru je započela kao volonter prve rumunske linije SOS telefona za zlostavljanu decu. Mirela je završila osnovne studije psihologije i obrazovanja, master studije u polju Integracione politike Evropske Unije, kao i doktorat o međunarodnom razvoju. Bila je predsednica udruženja ARCADIA (Rumunsko udruženje razvojnih eksperata), kao i menadžer odbora FOND-a (Rumunske platforme nevladinih organizacija za razvoj).

Autori

Endi Gat je jedan od vodećih stručnjaka u polju dečije zaštite u regionu, sa preko 24 godine radnog iskustva u polju društvene brige o deci i dečije zaštite. Njegov portfelj uključuje rad sa raznim nacionalnim i međunarodnim nevladinim organizacijama (The Romanian Orphanage Trust, For Our Children, the Romanian Federation of NGOs for Children, World Learning, SOS Kinderdorf i World Vision), agencijama UN (WB, UNICEF) i u vladama Rumunije Bugarske, Moldavije i Rusije. Od 1991. do 1997. godine doprineo je izradi, implementaciji i proširenju raznih usluga alternativne brige (manji grupni smeštaji, hraniteljstvo, jedinice za majku i bebu) i doprineo je uvođenju specijalizovanih usluga u cilju zaštite dece u Rumuniji. Počevši od 1997. g. Gat je bio direktno uključen u izradu strategije reforme društvene brige o deci u Rumuniji i Bugarskoj. Takođe je doprineo razvoju mreža usluga za dobrobit dece u Moldaviji i promovisanju reformi sistema društvene brige o deci u Rusiji (u Kostromi, Rostovu, Altajskoj pokrajini i Burjatiji).

Džoselin Pener Hol je direktorka politike kancelarije World Vision-a za Bliski Istok i istočnu Evropu. Gđa Pener Hol već sedam godina radi na poboljšanju dečije zaštite i dečijih prava u regionu centralne i istočne Europe i Zajednice nezavisnih država. Autorka je nekoliko publikacija o zaštiti dece, uključujući i „Welcoming Europe's Youngest: How the EU Accession Process Transformed Child Protection in Romania“. Pre nego što je počela da radi za World Vision, gđa Pener Hol je radila kao gostujući advokat u Inter-američkom sudu za ljudska prava i bila je na raznim pozicijama u Društvu za pravnu pomoć Vašingtona, u Okružnom sudu Ferfaks u Virdžiniji i u Međunarodnoj radničkoj organizaciji. Gđa Pener Hol je jedan od osnivača Međunarodne pravosudne misije. Doktorka je prava i završila je master studije prava na univerzitetu Notre Dame u polju međunarodnog zakona.

Fotografija

Roksana Todea

2015

Indeks
decije
zaštite
SRBIJA

PARTNERI

---

www.wvi.org/meero

www.childpact.org

www.zadecu.org

www.agroinvest.rs

DONATORI
